

GENEESKUNDE
VOOR HET VOLK

Minstens 18.000 patiënten nodeloos lang in quarantaine en labopersoneel op haar tandvlees: Geneeskunde voor het Volk en PVDA roepen op tot actie

Samenvatting

- De voorbije twee weken zijn minstens 18.000 testresultaten niet binnen de 24 uur doorgegeven aan de huisarts. Voor heel wat patiënten laten de resultaten zelfs tot 4 dagen of langer op zich wachten. De tijdsperiode van 24 uur is echter noodzakelijk om ketens van corona-besmettingen zo snel mogelijk te breken. En als de test negatief blijkt, was de quarantaine ook overbodig en missen mensen nodeloos een aantal dagen school of werk.
- Toen Open-VLD-voorzitter Egbert Lachaert ziek werd, testte hij binnen enkele uren positief. Zijn collega's partijvoorzitters werden onmiddellijk getest en kenden hun resultaten de dag zelf nog. Ook de ervaring van de testing van de Belgische profvoetballers en de reizigers op Brussels Airport die hier het nodige geld voor neertellen, tonen aan dat het wel degelijk perfect mogelijk is om de testresultaten op (zeer) korte termijn beschikbaar te maken. Waarom kan dat dan niet voor de gewone werkende mensen en de schoolgaande jeugd?
- Uit een analyse van de jaarrekeningen van de private klinische labo's blijkt dat heel wat van deze labo's al jaren een fikse omzet draaien en aanzienlijke winsten boeken. Zo draaide het Herentalse 'Centrum voor Medische Analyse', nummer 1 van de sector, vorig jaar nog een omzet van 75,5 miljoen euro en boekte het een winst van 24,6 miljoen euro. Tegelijk trekt het personeel van de klinische labo's al een tijdje aan de alarmbel over de onhoudbare werkdruk en de dubbele shifts. De winstcijfers tonen duidelijk aan dat er binnen de sector voldoende geld beschikbaar is om bijkomend personeel aan te werven en de arbeids- en loonvoorwaarden fiks te verbeteren.
- Het plan van Minister De Backer om de testcapaciteit op te krikken schiet tekort. Geneeskunde voor het Volk en PVDA vragen dringende actie om de snelheid van de testresultaten te garanderen.
 - Er is nood aan een centrale aanpak waarin de labo's bijkomend personeel aanwerven en hun testmateriaal diversifiëren.
 - De overheden moeten een gezamenlijk opleidingsplan op poten zetten om de nieuwe laboranten te vormen voor het uitvoeren van de moleculaire Covid-tests.
 - Private labo's krijgen publieke steun en moeten verplicht worden, op straffe van financiële sancties, de testresultaten binnen de 24u beschikbaar te stellen.

- De commercialisering en monopolisering binnen de sector moeten een halt toegeroepen worden en de overheid moet actief optreden om het netwerk van publieke labo's verbonden aan de ziekenhuizen te versterken.

Resultaten coronatests laten veel te lang op zich wachten

De resultaten van de coronatesten laten nog steeds veel te lang op zich wachten. Huisartsen getuigen dat ze soms tot 4 dagen of langer moeten wachten vooraleer ze vanuit het labo duidelijkheid krijgen of hun geteste patiënt al dan niet besmet is met het coronavirus. Dit brengt in de eerste plaats grote onzekerheid met zich voor de patiënten. Zij blijven veel te lang in het ongewisse over hun gezondheidssituatie, met de nodige stress van dien. Ze moeten soms ook onnodig lang in quarantaine blijven, wat dan voor de nodige problemen zorgt, niet in het minst op financieel vlak.

*“Karim*¹ woont samen met zijn ouders van 81 en 84 jaar oud. Maandag ziet hij zijn vriendin die op donderdag ziek wordt. Pas op zaterdag komt haar positief resultaat binnen: drie dagen later. Karim laat zich meteen zelf ook testen en moet daarna opnieuw twee dagen wachten (tot maandag) om zijn eigen resultaat te kennen. Dat is bijna een week onzekerheid, de schrik dat hij zijn ouders in tussentijd misschien al besmet heeft. Hij belt ons elke dag op: ‘mijn moeder is risicopatiënte, wij willen weten waar we aan toe zijn.’”*

“Wim heeft een interimjob. Op een dag voelt hij zich niet goed: hoofdpijn, snotneus en wat spierpijn. Hij vraagt zijn arts om een coronatest af te nemen, hij wil zijn collega's niet besmetten. De dag nadien voelt hij zich al veel beter. Als zijn test negatief is, mag hij terug aan de slag...maar hij moet nog drie extra dagen wachten vooraleer zijn resultaat binnenkomt. Ondertussen is er een nieuwe interimmer aangenomen en Wim kan weer van nul af aan beginnen”*

Dokter Anne Delespaul, Geneeskunde voor het Volk Deurne.

“Sofie komt bij mij op raadpleging. Haar mama durfde haar niet naar school sturen, ze is niet erg ziek maar wel aan het hoesten en ze heeft een neusloop en wat hoofdpijn. Ze is acht jaar. Ik kan bij klinisch onderzoek geen andere duidelijk oorzaak van de klachten onderscheiden, dus moet haar testen op Corona. Het is maandagnamiddag. Normaal zou ik haar één of twee dagen ziek schrijven. Nu moet ik haar vier dagen schrijven. De resultaten komen pas woensdagavond laat toe, en ik kan ze pas donderdagmorgen doorgeven.”*

Dokter Lise Vandecasteele, Geneeskunde voor het Volk Hoboken

Met het uitblijven van de testresultaten, wordt ook de start van het zo belangrijke contactonderzoek vertraagd. Pas als men zekerheid heeft dat de test positief is, kunnen de contactonderzoekers aan de slag om de personen in kaart te brengen waar de patiënt de laatste dagen nauw mee in contact is geweest, om deze vervolgens één voor één op te bellen met het nodige advies over hoe zij op hun beurt de verspreiding van het virus zoveel mogelijk kunnen vermijden. Hoe langer het duurt vooraleer men dit contactonderzoek kan opstarten, hoeveel te meer kans het virus krijgt om zich verder onder de bevolking te verspreiden.

“Vorige week maandag Stefanie getest omdat ze hoestte en koorts had. Meteen ook gezin en haar familie die ze zondag nog gezien had, mee in quarantaine gezet...maar pas op woensdagavond laat kwam het resultaat binnen waardoor pas donderdag het brede contactonderzoek werd opgezet: bleken ze nog in een kinderspeeltuin te zijn geweest twee dagen voor de start van de symptomen en*

¹ *Naam van de patiënten veranderd omwille van de noodzakelijke vertrouwelijkheid

ondertussen waren al die kinderen al bijna een volledige week naar school geweest."

Dokter Anne Delespaul, Geneeskunde voor het Volk Deurne

De neus- of keelwissers zo snel mogelijk analyseren en de resultaten vervolgens zo snel mogelijk aan de patiënt en de contactonderzoekers communiceren is dus cruciaal om de verspreiding van het coronavirus in de kiem te smoren, uitbraken te vermijden en de epidemie onder controle te houden. "Elk uur en elke dag telt in de race tegen het virus", stelt viroloog Steven Van Gucht terecht.

Voor een efficiënte aanpak, moeten de klinische labo's de testresultaten binnen de 24 uur na het uitvoeren van de test bekendmaken. Dat is wat gezondheidsexperts en huisartsen op het terrein vragen en wat de Wereldgezondheidsorganisatie als maximumtermijn vooropstelt. Het is ook gewoon perfect realiseerbaar. Kijk maar naar de PCR-tests die afgenomen worden op de nationale luchthaven en waarvan de testresultaten gemiddeld binnen de 9 uur gekend zijn. Wat nog meer voor de borst stoot, is het feit dat passagiers die een hogere som geld (135 euro in plaats van de 67 euro voor de standaard test) neertellen de resultaten zelfs al binnen de 3 uur krijgen. Hoe krijg je uitgelegd dat dokters van de groepspraktijk van Geneeskunde voor het Volk in Schaarbeek gemiddeld 48 uur moeten wachten op de testresultaten, terwijl men nog geen 10 kilometer verderop, in Zaventem, de resultaten gemiddeld 16 keer sneller beschikbaar zijn?

Ook na het nieuws van de besmetting van Open VLD-voorzitter Egbert Lachaert werd duidelijk dat het perfect mogelijk is om de testresultaten snel te krijgen: de pre-formateurs, federale onderhandelaars en alle partijvoorzitters kregen hun testresultaten binnen de 24 uur. Wat mogelijk is op Brussels Airport en voor politici, moet dus mogelijk zijn voor alle mogelijke covid-patiënten.

Met het najaar voor de deur, is het belangrijk dat deze problematiek onmiddellijk aangepakt wordt. Huisartsen en laboratoriumpersoneel vrezen inderdaad dat het aantal te verwerken stalen de komende weken alleen maar zal toenemen. Naast een mogelijke heropleving van de corona-epidemie, wacht ons het griepseizoen en komt ook de niet-corona-gebonden zorg opnieuw helemaal op gang, wat de werklast van de klinische labo's alleen maar zal doen toenemen. De vrees is dan ook terecht dat, als er geen maatregelen getroffen worden, de resultaten van de covid-19-tests alleen maar langer op zich zullen laten wachten.

Vereiste n°1: aanwerven van bijkomend personeel en toegepaste opleidingen

De coronastalen worden vandaag geanalyseerd door een kleine honderd (93, 7/09/2020) laboratoria voor klinische biologie, verspreid over het hele land. Verschillende van deze labo's onderzoeken dagelijks honderden stalen die afgenomen werden bij potentiële Covid-19-patiënten. De labomedewerkers, van de laboranten tot het administratief personeel en de chauffeurs zagen de werkdruk dan ook bijzonder sterk toenemen. Er zijn recordaantallen stalen te analyseren. Zeker de eerste weken en maanden ging het personeel deze uitdaging met de nodige inzet en onderlinge solidariteit tegemoet. Collega's van andere diensten waar het nu minder druk was sprongen bij. Vanuit een sterk gevoel van maatschappelijk engagement en verantwoordelijkheid draaiden labomedewerkers dubbele shiften om alle tests zo snel mogelijk verwerkt te krijgen. Van het moment dat de adrenaline van de eerste golf is gaan liggen, kwam echter ook de onvermijdbare weerslag. Heel veel labomedewerkers zitten volledig op hun tandvlees, na maanden van onaflaatbare werkdruk en stress, gecombineerd met toch wel een zekere bezorgdheid om in contact te komen met het coronavirus.

Een belangrijke bottleneck die aangepakt moet worden voor het opschalen van de test-capaciteit en het versnellen van de uitvoering van de tests en de communicatie van de testresultaten ligt dus in de beschikbaarheid van voldoende opgeleid labopersoneel. Volgens schattingen van actoren van het terrein zelf, zouden tussen de 300 en de 350 extra laboranten nodig zijn. Er moeten dringend inspanningen geleverd worden om bijkomend personeel aan te werven om de werkdruk overal houdbaar te maken.

- Hiervoor moeten in de eerste plaats de arbeids- en loonvoorwaarden significant verbeterd worden. Binnen de sector leeft al langer de eis om de loon- en arbeidsvoorwaarden van het labopersoneel te verbeteren. De sector staat gekend voor de zeer grote turn-over onder het personeel. Ook buiten de covid-periode wordt van hen een zeer grote flexibiliteit gevraagd en ligt de werkdruk op continue basis zeer hoog, zonder dat hier de nodige loonscompensatie of zelfs maar de nodige jobzekerheid tegenover staat.
- Daarnaast moeten de overheden ook een nationaal opleidingsplan uitrollen om de laboranten op korte termijn op te leiden voor het uitvoeren van de moleculaire covid-tests.

Vereiste n°2: diversifiëren van de testmachines, reagentia en ander materiaal

De reagentia, de chemische stof die gebruikt wordt om de coronatests uit te voeren, vormde lange tijd een knelpunt in de teststrategie. Bij het uitbreken van de pandemie was er snel sprake van een wereldwijde nijpende schaarste aan reagentia. Hekel punt hierbij was dat de laboratoria voor hun reagentia, testmachines en testmateriaal volledig afhankelijk waren van een beperkt aantal bedrijven. Op dat moment klonk het nog dat de productie, in het bijzonder van reagentia, een bijzonder ingewikkeld proces was waarbij enkel op de langere termijn nagegaan zou kunnen worden in hoeverre de markt hierin enigszins gediversifieerd kon worden. Nu duidelijk is geworden welke enorme afzetmarkt er zich aandient, zijn er ondertussen opvallend genoeg wél al verschillende nieuwe spelers die zich op de markt hebben begeven en reagentia en testmateriaal produceren.

Het is essentieel dat klinische labo's nu voldoende back-up systemen opzetten, waarbij ze hun testmachines en reagentia zoveel mogelijk diversifiëren om niet langer afhankelijk te zijn van één enkele leverancier.

Er is geld in de sector: een aantal private labo's draaien fikse omzet en boeken aanzienlijke winst

De investeringen in personeel, materiaal en opleiding die zijn niet alleen strikt noodzakelijk en hoogdringend vanuit sanitair oogpunt, ze zijn bovendien ook perfect realiseerbaar, in het bijzonder voor de grotere private labo's die al jaren een fikse omzetcijfers draaien en aanzienlijke winsten boeken. Dat leren we uit een analyse van de jaarrekeningen van enkele van de grotere private spelers uit de sector.

De laboratoriumgeneeskunde is een van de sectoren waar de commercialisering en vermarkting binnen de gezondheidszorg zich het sterkst doorzette. Ons land kent momenteel nog een belangrijk netwerk van ziekenhuislabo's verspreid over het hele land, maar een kwart van de markt is volledig in commerciële handen. Onder deze private labo's vinden we een aantal grotere spelers die verhoudingsgewijs een belangrijk en steeds groter deel van de markt innemen. Zo zien we hoe drie van de grootste private labo's van ons land die coronatests analyseren aanzienlijke omzet- en winstcijfers optekenen. Deze stevige winstcijfers kunnen de eisen van het personeel van deze

bedrijven voor betere arbeids- en loonvoorwaarden alleen maar kracht bijzetten. Er is duidelijk ruimte om bijkomend personeel aan te werven en betere voorwaarden te garanderen.

Tabel: omzet- en winstcijfers van de drie grootste private klinische labo's die Covid-tests uitvoeren

	Omzet (in miljoen €)					Winst (in miljoen €)				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Centrum voor Medische Analyse	69,7	71,5	72,2	70,9	75,5	30,6	23,3	23	21,6	24,6
Medisch Labo Medina	52,8	55,4	56,6	56,1	59,7	22,9	17,9	17,6	16,9	18,8
Algemeen Medisch Laboratorium (AML)	42,7	43,4	45,5	50,1	52,3	6,6	6,2	5,9	5,9	6,6

Bron: jaarrekeningen beschikbaar via www.staatsbladmonitor.be

België wordt gezien als een bijzonder lucratieve markt omdat de labo's in ons land grote marges hebben op de reële kostprijs van medische analyses. De forfaitaire terugbetalingsvoorwaarden die voor heel wat analyses van toepassing zijn, spelen hierbij een belangrijke rol en geven een belangrijk concurrentieel voordeel aan labo's die sterk (kunnen) investeren in de modernisering en automatisering van de analyseprocessen. Het zijn ook deze gunstige voorwaarden die maken dat, eens de terugbetalingsprijs van 46,8 euro bekendgemaakt werd voor de Covid-PCR-tests, heel wat private labo's direct op deze kans sprongen en de nodige toestellen en knowhow in huis haalden, wetende dat men de gemaakte kosten vrij snel zou terugverdienen.

Opvallend snelle monopolievorming binnen de sector

Een opvallende trend die de laatste decennia binnen de sector plaatsvindt, is de intrede van een aantal grote internationale commerciële (investerings)groepen die verschillende klinische labo's overnemen. Deze trend versterkt de consolidatiegolf die al decennia aan de gang is binnen de sector en die het aantal klinische labo's deed terugdringen van een duizendtal in de jaren 1980 tot 122 vandaag. Achter deze internationale investeringsgroepen gaan zeer grote kapitalen schuil.

- Het 'Centrum voor Medische Analyse' en het 'Medisch Labo Medina', zelf de vrucht van verschillende overnames, vormen samen met 4 andere medische labo's een laboratoriumgroep die onder het vennootschap 'Straco Investment Group' valt. Dit investeringsvehikel wordt beheerd door het echtpaar Frederica Verheyden en Gino De Raedt, die met een gezamenlijk vermogen van 710 miljoen euro op de 43ste plaats van de lijst der rijkste Belgen staan en naast de medische labo's ook investeert in o.a. vastgoed en uitzendkantoren. In 2018 konden de 6 labo's nog voor een totaal van 194 miljoen aan dividenden uitkeren aan de aandeelhouders. Deze zomer werd dan uiteindelijk bekend dat de medische labo's van Straco fusioneren met het Franse Biogroup, de grootste speler van de sector op de Franse markt.
- Het Algemeen Medisch Laboratorium (AML), eveneens het resultaat van verschillende overnames, valt samen met een aantal andere labo's onder de labo-groep Medhold. Deze

groep werd een aantal jaar geleden overgenomen door de Australische investeringsgroep 'Sonic Healthcare', die in dezelfde beweging nog een aantal andere private labo's overnam. Sonic Healthcare is een van de grootste medische labo-bedrijven ter wereld, en is naast in ons land ook actief in de VS, UK, Duitsland, Zwitserland, Ierland, Nieuw-Zeeland en Australië.

- Ook het Duitse Synlab, dat maar liefst 470 laboratoria bezit over de hele wereld, is in ons land actief, net als het Zwitserse Cerba.

We maken ons ongerust over deze versnelde monopolievorming die, als men hier niet tegen optreedt, alle laagdrempelige en nabije labo's op termijn zal doen verdwijnen. Op de steeds meer concurrentiële markt geldt inderdaad de regel: opeten of opgegeten worden. Enkel de labo's die telkens opnieuw grootschalige investeringen kunnen doen om hun technische uitrusting op punt te stellen en de analyse-processen zoveel mogelijk te automatiseren, blijven overeind. Enkel de grote mastodonten komen in aanmerking om op grote schaal reagentia aan te kopen aan voordelige voorwaarden, waardoor de bevoorradingszekerheid van de kleinere labo's in gevaar komt. De overheid moet hier actief tegen optreden en de publieke labo's ondersteunen die aan de ziekenhuizen verbonden zijn. Vanuit perspectief van de volksgezondheid hebben we immers nood aan een breed en fijnmazig netwerk van lokale laboratoria, verspreid over het hele land en dichtbij de actoren van de eerste lijn. De versnelde monopolievorming brengt dit in gevaar.

Eisen

Federaal minister De Backer kondigde deze zomer zijn plan aan om de testcapaciteit tegen eind september tot zo'n 80 à 90.000 tests per dag op te schalen. 5 à 10 miljoen euro werd 'bij wijze van incentive' voor de private labo's vrijgemaakt voor de aankoop van extra machines, een voorraad aan reagentia en andere benodigdheden. Daarnaast wordt ook 50 miljoen geïnvesteerd in machines die ondergebracht zullen worden in een aantal universitaire labo's. Het huidige plan bevat echter geen enkele garanties dat er enige verbetering zal komen in de snelheid waarmee de testresultaten beschikbaar gemaakt worden. De minister moet dan ook strikte voorwaarden koppelen aan de financiële middelen die vrijgemaakt worden. Labo's moeten garanties bieden dat de testresultaten binnen de 24 uur beschikbaar zijn, op straffe van financiële sancties.

De labo's moeten ook dringend werk maken van een aanwervingsplan in samenspraak met de vakbonden van de sector, om op korte termijn de nodige werkrachten aan te werven. De overheden in ons land moeten een opleidingsplan op poten zetten om de nieuwe laboranten te vormen voor het uitvoeren van de moleculaire Covid-tests.